

Załącznik 2a

do wniosku z dnia 31 stycznia 2018 r. o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego Agnieszki Kwiatek-Sołtys

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko Agnieszka Kwiatek-Sołtys

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Tytuł magistra geografii otrzymałam w Instytucie Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w dniu 19 czerwca 1992 r.

Stopień naukowy doktora Nauk o Ziemi w zakresie Geografii nadany uchwałą Rady Wydziału Geograficzno-Biologicznego Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie otrzymałam w dniu 29 listopada 2000 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pod tytułem „Przemiany ekonomiczno-społeczne małych miast Regionu Krakowskiego w okresie transformacji gospodarczej”. Praca została wyróżniona decyzją Rady Wydziału.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

Od 1993 roku jestem pracownikiem naukowym w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, w latach 1993-2000 byłam zatrudniona na stanowisku asystenta, od 2001 roku pracuję na stanowisku adiunkta.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

Własność gruntów a poziom rozwoju małych miast w Polsce. Ujęcie typologiczno-przestrzenne.

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy),

Agnieszka Kwiatek-Sołtys, Własność gruntów a poziom rozwoju małych miast w Polsce. Ujęcie typologiczno-przestrzenne, 2017, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu

Pedagogicznego, Kraków. Recenzenci: prof. dr hab. Benicjusz Głębocki; prof. dr hab. Krystian Heffner

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Przedłożona monografia jest kontynuacją moich dotychczasowych badań w zakresie osadnictwa miejskiego. Kluczowe miejsce w tych rozważaniach mają miasta małe, ich społeczno-gospodarczy rozwój oraz czynniki kształtujące funkcje i miejsce w systemie osadniczym kraju. Przeprowadzane w kraju od prawie 30 lat zmiany systemowe oraz podjęte działania mające na celu regulację stosunków własnościowych, realizowane głównie poprzez prywatyzację, zmieniły warunki gospodarowania przestrzenią miast. W długookresowej perspektywie kształtujące się w miastach nowe struktury własnościowe gruntów będą mieć istotny wpływ nie tylko na kształtowane układy funkcjonalno-przestrzenne, ale także na możliwości rozwoju sfery produkcyjno-usługowej. Znaczenie stosunków i struktury własności znajduje już potwierdzenie w bezpośrednio obserwowanych przeze mnie problemach rozwoju małych ośrodków miejskich, które od wielu lat zmagają się z trwającym procesem reprivatyzacji. Powyższe elementy te stały się ważnymi przesłankami do podjęcia omawianego tematu.

Istotna ranga analizowanej w pracy problematyki wynika z faktu, iż chociaż własności w Polsce przywrócono podstawowe znaczenie to jednak ciągle trwa porządkowanie spraw majątkowych i wprowadzanie wielu zmian prawnych. Procesy te niejednokrotnie wstrzymują stabilny rozwój miast i utrudniają w szczególności prace nad planami ich zagospodarowania przestrzennego. Zagadnienia związane ze znaczeniem zmian własnościowych dla rozwoju i funkcjonowania małych miast nie były dotąd szerzej podejmowane na gruncie nauk geograficznych. Pokazuje to dobrze zamieszczona w monografii ocena stanu badań, której poświęcono osobny rozdział (podrozdział 2.3). Stwierdzono w nim, że choć tematyka gospodarowania gruntami, a także dotycząca rynku nieruchomości i obrotu ziemią była podejmowana przez geografów (Głębocki 2003, 2005, 2008a,b; Jakóbczyk-Gryszkiewicz 2009), to w niewielkim tylko stopniu dotyczyła miast małych i nie doczekała się jak dotąd kompleksowego omówienia w odniesieniu do tej grupy ośrodków.

Małe miasta, jako znacząca w sensie choćby ilościowym grupa ośrodków od dawna jest przedmiotem zainteresowania wielu badaczy w Polsce i za granicą (m. in. Édouard 2012, Heffner 2009, Mainet 2011, Marszał 1998, Szymańska 1992, Vaishar 2005). Jednocześnie

wielu z nich stwierdza, że pozostają one na marginesie badań osadnictwa miejskiego (Leeuwen 2010; Plut, Vaishar 2007, Sokołowski 1992, Szymańska, Grzelak-Kostulska 2005). W prezentowanej monografii dokonałam bardzo szczegółowego przeglądu literatury przedmiotu zarówno w zakresie polskich jak i zagranicznych badań. Pożyteczną i pomocną przy dalszych pracach nad małymi miastami winna stać się też opracowana bibliografia, obejmująca ponad 700, głównie współczesnych, polskich i zagranicznych pozycji. Istotne znaczenie małych miast dla rozwoju obszarów różnych typów, a także dla regionów i struktur społeczno-gospodarczych uzasadnia podejmowanie zagadnień związanych z ich rozwojem jako istotnych z naukowego punktu widzenia. Małe miasta, zarówno te borykające się z wieloma problemami związanymi z ich depopulacją, brakiem wystarczających impulsów rozwojowych, konsekwencjami niekorzystnego położenia czy słabo wykształconą infrastrukturą, jak i te o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego są organizmem niezmiernie wrażliwym na zmiany funkcjonalne i przestrzenne. Diagnoza stanu rozwoju małych miast z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających ze struktury własności miejskich gruntów, która leży u podstawy organizacji i wykorzystania miejskiej przestrzeni, wydaje się dzisiaj szczególnie pożądana. S. Liszewski wśród czynników wpływających na organizację miejskiej przestrzeni wymieniał uwarunkowania przyrodnicze, prawno-własnościowe, historyczno-morfologiczne, funkcjonalne, administracyjno-instytucjonalne, infrastrukturalne i społeczno-kulturowe (Liszewski, 2014). Przedstawiona monografia odnosi się, choć w nierównym zakresie, do większości z nich, kładąc wyraźny nacisk na najmniej rozpoznany czynnik własnościowy.

Przedmiotem pracy jest zatem poziom rozwoju społeczno-gospodarczego rozważany w kontekście form i struktury własnościowej gruntów we wszystkich (685) małych miastach w Polsce, liczących według stanu na koniec 2012 roku poniżej 20 tysięcy mieszkańców. Natomiast jej celem głównym jest próba określenia znaczenia istniejącego zróżnicowania form i struktury własności gruntów dla możliwości rozwoju małych miast w Polsce. Z tak określonym zadaniem wiąże się przede wszystkim konieczność zwrócenia uwagi na współcześnie ważną rolę własności gruntów dla kształtowania warunków rozwoju tej kategorii ośrodków w Polsce, zarówno w kontekście zwiększającej się roli czynnika renty gruntowej jak i niedowartościowania roli czynnika własnościowego we współczesnych badaniach geograficznych. Realizacja tego celu ze względu na brak podobnych opracowań w skali wszystkich ośrodków małych w Polsce wymagała sformułowania celów szczegółowych:

- określenie czynników wpływających na stan społeczno-gospodarczy małych miast Polski oraz dokonanie ich klasyfikacji ze względu na osiągnięty poziom rozwoju

- zdiagnozowanie współczesnego stanu oraz zmian struktury własności i użytkowania gruntów w małych miastach

- przeprowadzenie typologii małych miast ze względu na występujące formy własności gruntów miejskich

Ważnym dla tej pracy jest także cel aplikacyjny, którym jest określenie możliwości rozwoju małych miast pozostających w różnych typach i strukturach własnościowych gruntów, poprzez wskazanie korzyści i barier wynikających z ich funkcjonowania w zróżnicowanych uwarunkowaniach.

Tak zarysowanym celom pracy podporządkowano jej strukturę. Monografia, w której wyróżniono 8 rozdziałów, składa się z trzech zasadniczych, spójnych części. Część pierwsza zawiera wprowadzenie do przedmiotu badań, szerokie omówienie literatury przedmiotu oraz ukazanie problemu badawczego w świetle wybranych koncepcji teoretycznych. W części drugiej omawiam sytuację społeczno-gospodarczą i dążę do ukazania poziomu rozwoju małych miast w Polsce. W części trzeciej natomiast koncentruję się na omówieniu problematyki własności gruntów miejskich, która obejmuje proces kształtowania się struktury własności w kraju, a także na ukazaniu zmian struktury własności i użytkowania ziemi w okresie 2002-2012. Ważnym fragmentem tej części opracowania jest szczegółowa diagnoza stanu i zróżnicowania przestrzennego wszystkich form własności gruntów w małych miastach Polski, zakończona ich typologią ze względu na strukturę własności gruntów. W kolejnym etapie pracy podjęto próbę ukazania znaczenia struktury własności gruntów w rozwoju małych miast w różnych płaszczyznach odniesienia. Pracę kończy syntetycznie ujęte podsumowanie.

Omówienie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego małych miast poprzedzone zostało charakterystyką wybranych uwarunkowań ich rozwoju. Praca wykazała ogromne zróżnicowanie małych ośrodków miejskich ze względu na wszystkie badane elementy, począwszy od samej genezy, po takie cechy jak wielkość małego miasta zarówno w odniesieniu do zajmowanej powierzchni jak i liczby ludności, a także czynników wpływających na stan zaludnienia, struktury wieku mieszkańców oraz dynamikę zmian demograficznych i społecznych, w tym również wykształcenia. Do istotnych czynników różnicujących zbiór ośrodków małych w Polsce należą ponadto ich funkcje, sytuacja na lokalnych rynkach pracy oraz liczba i struktura rodzajowa prowadzonej na ich terenie działalności gospodarczej. Zróżnicowanie zbioru małych miast w Polsce przejawia się praktycznie w każdym badanym zakresie działalności gospodarczej, jak również działalności kulturalno-oświatowej. W opracowaniu zwrócono także uwagę na ważną dla gospodarki

wielu małych miast funkcję turystyczną. Podkreślono też, że w przypadku wielu ośrodków przecenia się wyraźnie ich turystyczne funkcje, co znajduje swoje odzwierciedlenie w przygotowywanych strategiach rozwoju, ale równocześnie w wielu małych miastach nie uwzględnia się dostatecznie potencjału wynikającego z posiadanych walorów dziedzictwa kulturowego (Murzyn-Kupisz 2012). W ostatnim podrozdziale tej części pracy zwrócono uwagę na elementy wyposażenia infrastrukturalnego. Infrastruktura techniczna powinna współcześnie stawać się czynnikiem jakościowym ich potencjału, a jej rozwój powinien być postrzegany jako element działań prorozwojowych (Sekuła 2012), jednak dla wielu jeszcze obszarów jest to czynnik ograniczający się do działań skierowanych na zaspokojenie potrzeb mieszkańców. W zakresie dostępności ludności do podstawowej infrastruktury technicznej wodociągowej, gazowej i kanalizacji małe miasta w kraju są również ciągle bardzo zróżnicowane. Do korzystnych zmian w tym zakresie znacząco przyczyniły się otrzymane środki pomocowe z Unii Europejskiej. Wykorzystanie funduszy strukturalnych stało się dla wielu samorządów lokalnych priorytetem. Powszechnie uważa się również, iż aktywność samorządów w zakresie pozyskiwania środków unijnych jest wyznacznikiem ich skuteczności (Churski 2008).

Stwierdzone w pracy duże zróżnicowanie małych miast w różnych aspektach rozwoju demograficznego, społecznego i gospodarczego ukazuje, iż zbiór ten charakteryzuje się znaczną złożonością wewnętrzną, która jest wypadkową wielu czynników mających swe podłoże w historii, lokalizacji, funkcji i reakcji na zachodzące w Polsce i Europie procesy. Przeanalizowane w powyższym rozdziale wybrane czynniki, wpływające na stan społeczno-gospodarczy małych miast Polski, nie wyczerpują pełnej listy uwarunkowań rozwoju. Istotnym czynnikiem jest także dostępność komunikacyjna. Ponadto zwrócono w pracy uwagę na rolę renty geograficznej, związanej z położeniem małego miasta w sieci osadniczej. Szczególną uwagę zwrócono w analizie na problemy rozwojowe miast związane z „czynnikiem ludzkim”. W pracy wielokrotnie podkreślono jego niezmiernie dużą rolę w kształtowaniu dzisiejszego poziomu rozwoju małych miast. Dokumentują to również wyniki przywołanych w przeglądzie literatury studiów przykładowych konkretnych małych miast.

W celu ukazania syntetycznego obrazu zróżnicowania społeczno-gospodarczego małych miast przeprowadzono postępowanie statystyczne polegające na wyznaczeniu siedmiu kategorii miast wskazujących na poziom ich rozwoju od kategorii I – miast o bardzo wysokim stopniu rozwoju, do VII – o stopniu bardzo niskim. W pierwszym etapie dokonano klasyfikacji miast małych w pięciu grupach cech. W tej części pracy posłużono się znaną i relatywnie często używaną metodą z zakresu metod taksonomicznych, tak zwaną metodą

wskaźników przyrodniczych J. Perkała (Perkal 1953). Kolejnym krokiem postępowania badawczego było ukazanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego małych miast. W tym celu przedstawiono średnią pozycję każdego miasta wynikającą z typu, jaki uzyskało w wyżej omówionych grupach, a będącą średnią arytmetyczną z przypisanych każdemu miastu wartości, odpowiadających poszczególnym typom rozwojowym.

W aspekcie zróżnicowania demograficznego małych miast w Polsce, należy zwrócić uwagę na kilka wyodrębniających się ich grup. W pierwszej grupie znalazły się ośrodki, dla których głównym czynnikiem wpływającym na ich wysoką pozycję w świetle wskaźnika syntetycznego jest położenie w strefie oddziaływania dużego miasta, szczególnie Warszawy, Poznania, Krakowa czy Wrocławia. Natomiast w ostatniej grupie są miasta o bardzo niskim stopniu rozwoju, które wyraźnie dominują w województwie opolskim i świętokrzyskim, co jest efektem omówionej w pracy emigracji. Warto w tym świetle postawić pytanie o dalsze losy małych miast w tych dwóch województwach. Jest ono również istotne w kontekście celu pracy i kwestii gospodarowania przestrzenią w miastach o trwale zarysowanych już procesach depopulacyjnych. Trzeba także zapytać, czy w ślad za procesami depopulacji i starzenia się mieszkańców będzie postępowało również kurczenie się małych miast i degradacja ich tkanki urbanistycznej (Stryjakiewicz 2014). Rozpoczęte przez autorkę nowe badania nad tymi procesami ukazują, iż obecnie w wielu ośrodkach można mówić dopiero o symptomach tego procesu, a samo kurczenie zaobserwowano jedynie w kilku małych miastach.

Kolejną badaną grupą elementów była sytuacja małych miast na lokalnych rynkach pracy, która również jest bardzo zróżnicowana. Wśród najlepszych w tej grupie ośrodków ponad 60% stanowią małe miasta z bardziej lub mniej rozwiniętą funkcją przemysłową, zarówno te bazujące na tradycyjnych działach przemysłu, jak i takie, w których funkcjonują specjalne strefy działalności gospodarczej, jednocześnie położone dosyć często w sąsiedztwie dużych miast. Nie brak tutaj również ośrodków bazujących na tradycjach lokalnego rzemiosła. Istotnym czynnikiem podnoszącym pozycję małego miasta w zakresie rynku pracy okazuje się również funkcja administracyjna. Wiele takich ośrodków uzyskujących wysoką pozycję to miasta powiatowe. Najtrudniejszą sytuację na lokalnych rynkach pracy zaobserwowano w grupie miast najmniejszych, jak i w ośrodkach nowych.

W zakresie wybranych elementów infrastruktury społecznej w badanych małych miastach w kraju sytuacja jest odmienna od pozostałych badanych grup. Bardzo wyraźnie zaznacza się tutaj bowiem efekt wymywania funkcji. Szczególnie czytelna jest słaba pozycja małych miast pozostających w strefie oddziaływania dużego miasta, głównie Warszawy. Badana grupa, obejmująca wybrane elementy infrastruktury społecznej, silnie powiązana jest

z warunkami życia mieszkańców małych miast, zarówno dzieci, młodzieży, jak i osób starszych, dla których dostępność do różnego rodzaju placówek społecznych jest szczególnie istotna. Wydaje się, iż w przyszłości, w miarę dalszego rozwoju społeczeństwa to ta sfera działalności będzie decydowała o poziomie rozwoju małego miasta. Jak dotąd wykazuje się jednak ujemną korelacją np. w stosunku do stopnia rozwoju demograficznego, a o napływie ludności do małego ośrodka nie decyduje jeszcze stan jego zagospodarowania w elementy infrastruktury społecznej.

W zakresie infrastruktury technicznej oraz komunalnej generalnie ciągle jeszcze czytelny jest podział na miasta Polski północnej i zachodniej związany w historycznymi uwarunkowanymi oraz tymi wynikającymi z położenia geograficznego małych miast, szczególnie w odniesieniu do położenia w górach i na pogórzach. Jednak wydaje się, że zmiana i wyrównanie poziomu rozwoju w tym aspekcie będzie w przyszłości wyraźniej skorelowane z możliwościami gmin wynikającymi z uwarunkowań własnościowych. Budowa wszelkiego rodzaju urządzeń sieciowych jest znacznie łatwiejsza w przypadku dominacji gminnej i państwowej własności gruntów miejskich, z uwagi na trudności w pozyskiwaniu terenów pod takie inwestycje.

Ostatnia badana grupa czynników, obejmująca działalność gospodarczą, w tym aktywność związaną z obsługą ruchu turystycznego oraz elementy budżetów małych miast, ukazuje silną pozycję większości małych ośrodków uzdrowiskowych. W świetle zarysowanego celu pracy warto zauważyć, iż zależności pomiędzy poszczególnymi grupami cech są bardzo złożone, z jednej strony nakładają się na siebie, a z drugiej mogą się wzajemnie znosić. Przykładowo w wielu miejscowościach Polski południowej znaczący obszar miast stanowią państwowe lasy, a dochody budżetowe z tytułu podatku leśnego są bardzo niewielkie, to jednak w tych samych miastach dochody z działalności gospodarczej związanej z turystyką, rekreacją i funkcją uzdrowiskową są wysokie.

Podsumowaniem analiz cząstkowych dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej miast małych jest dokonana w pracy ich klasyfikacja pod względem poziomu rozwoju. Pozwala ona wskazać na kilka obszarów kraju, na których występują miasta mające podobny lub zbliżony stan rozwoju społeczno-gospodarczego. Układają się one w szerokie pasy o przebiegu równoleżnikowym. Dwa pasy grupują miasta o niskim poziomie rozwoju, jeden, na północy, obejmujący głównie pojezierza (bez wielkopolskiego) i ciągnie się od północnej części Niziny Północnopodlaskiej po Pojezierze Zachodniopomorskie, a drugi południowy, przechodzący łukiem od Wyżyny Lubelskiej aż po Sudety. Te dwa obszary rozdzielone są wyraźnym pasem z małymi miastami o wysokim poziomie rozwoju społeczno-

gospodarczego, o dwubiegunowym charakterze (oddziaływanie Warszawy i Poznania) w Polsce centralnej, z jednej strony obejmującym centralną część Mazowsza, a z drugiej Wielkopolski. Kolejnymi obszarami z nagromadzeniem małych miast o wysokim poziomie rozwoju jest południowa i południowo-wschodnia Polska w paśmie Beskidów oraz jej północne krańce położone w pasie pobraży. Wykazane zróżnicowanie pozwala stwierdzić, że na obecnym etapie rozwoju Polski dawny stan społeczno-gospodarczy przejawiający się wyższym poziomem rozwoju miast Polski zachodniej i niższym wschodniej się zmienił, a o obecnym rozwoju w mniejszym stopniu decydują już zatem czynniki i uwarunkowania historyczne.

Syntetyczne ujęcie problematyki poziomu rozwoju małych miast Polski, obejmujące całą ich zbiorowość, stanowi z jednej strony o kompleksowym charakterze pracy, a z drugiej ma charakter nowatorski. Podobne prace najczęściej są ograniczone do jednego wybranego województwa.

Na tak szeroko zarysowanym tle związanym z problematyką rozwoju małych ośrodków miejskich, zawartym w drugiej części pracy, w jej kolejnych fragmentach, ukazano procesy kształtowania się struktury własności i użytkowania gruntów, a także scharakteryzowano stan i tendencje jej zmian w całym zbiorze badanych małych miast Polski. Podstawowym zadaniem tej zasadniczej części pracy było ukazanie zróżnicowania przestrzennego wszystkich form własności ziemi wyróżnianych w ewidencji gruntów i budynków.

Proces kształtowania się struktury własności miejskich gruntów rozpoczął się wraz z średniowiecznymi lokacjami miast, a silnie przekształcony na skutek polityki państwa po II wojnie światowej trwa w naszym kraju nadal. W pierwszym podrozdziale tej części pracy syntetycznie ukazano podstawowe etapy jego kształtowania, co zostało poparte powołanymi ustawami. Zasadnicze regulacje prawne decydujące o obecnym kształcie stosunków własnościowych gruntów w Polsce weszły w życie po zmianach ustrojowych i były wielokierunkowe. Przede wszystkim znacznie zwiększyła się liczba form własności gruntów, część form zanikła (np. kółka rolnicze), a część reaktywowano (własność komunalna, kościelna). Powstały też zupełnie nowe formy własności (np. własność spółek prawa handlowego czy też wynikająca z nowego podziału administracyjnego własność powiatów i województw). Istotą tych zmian jest, że podejmowane decyzje i wprowadzane kolejne rozporządzenia wzmocniają rolę własności oraz znaczenie renty gruntowej jako ważnych elementów prowadzenia gospodarki rynkowej i rynku nieruchomości.

Największe udziały w ogólnej powierzchni zarówno całego kraju, jak i miast oraz miast małych mają obszary należące do osób fizycznych. W całym kraju zajmują one 56,8% powierzchni, średnia dla wszystkich miast w kraju wynosi 41,3%, a dla miast małych 47,5% ich powierzchni. Na drugiej pozycji plasuje się własność Skarbu Państwa, z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, zajmująca w kraju 34,4%, w miastach 28,3%, a w małych miastach średnio 30,8% ich powierzchni. Trzecią istotną z punktu widzenia wielkości zajmowanej powierzchni jest własność gmin z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste. Grunty gminne mają jednak istotne znaczenie wyłącznie w miastach, zajmując 14,5% powierzchni miast w kraju i 10,4% powierzchni w miastach małych. Odsetek gruntów tej grupy rejestrowej w całym kraju to zaledwie 3,1. Udział pozostałych grup dla małych miast nie przekracza 3,5%. Są to między innymi grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste (3,5%), grunty gmin w użytkowaniu wieczystym (1,7%) oraz grunty spółek prawa handlowego (1,7%). Udział gruntów spółek prawa handlowego we wszystkich miastach kraju jest znacząco wyższy i wynosi 2,3%, głównie z uwagi na większą atrakcyjność inwestycyjną dużych miast.

Zróźnicowanie małych miast w kraju przejawia się także w strukturze użytkowania gruntów, która jest ściśle powiązana z strukturą własności gruntów miejskich. Obszary miejskiego zagospodarowania (grunty zurbanizowane) stanowią w małych miastach zaledwie 17,4% ich powierzchni i jest to o 10% mniej niż w miastach w ogóle w kraju. Natomiast bardzo charakterystyczny dla małych miast jest wysoki udział terenów użytków rolnych, wynoszący średnio ponad połowę ich powierzchni oraz lasów i terenów zadrzewionych, na które przypada niemal 30% powierzchni. Występowanie w małych miastach znaczących powierzchniowo obszarów rolnych i leśnych potęguje odczucie wiejskości i stanowi przesłankę do promocji małych miast, w których żyje się z dala od „wielkomiejskiego zgiełku”.

Istotnym zadaniem pracy jest próba odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu zachodzące zmiany w zakresie struktury własności przebiegają we właściwym kierunku z punktu widzenia rozwoju małych miast, w jakim stopniu są efektem przemyślanych decyzji władz samorządowych, a w jakim tylko wynikiem działań rynkowych i tendencji ogólnokrajowych oraz bieżącą reakcją na aktualną sytuację budżetową. Wydaje się, że miejskie władze powinny zabiegać, aby sytuacja własnościowa została uregulowana możliwie szybko i stała się stabilna. Istnieją przykłady miast, które przemiany ekonomiczne i przestrzenne zaczęły jeszcze w latach dziewięćdziesiątych od porządkowania spraw własnościowych i dzisiaj rozwijają się stabilnie, zajmując czołowe pozycje w prezentowanym

w pracy rankingu miast w kraju. Z drugiej strony miejscy władarze powinni dbać, aby areał gruntów gminnych możliwych do zagospodarowania nie ulegał pomniejszeniu, ale także równocześnie potrzebne są działania dążące do pozyskanie nowych właścicieli gruntów, w tym szczególnie inwestorów. Z punktu widzenia rozwoju małych miast wydaje się, że pozytywnym kierunkiem przemian obecnej sytuacji własnościowej powinno być zmniejszenie udziału gruntów należących do Skarbu Państwa, z uwagi na zachodzący proces reprivatyzacji mienia oraz prywatyzację, przy jednoczesnym utrzymaniu gruntów leśnych, w tym parków narodowych, gruntów państwowych uzdrowisk nieprzeznaczonych do prywatyzacji i kluczowych dla funkcjonowania państwa przedsiębiorstw, utrzymanie lub powiększenie gruntów gminnych oraz powiększanie powierzchni gruntów należących do spółek, co jest efektem aktywności inwestycyjnej. Efektem prywatyzacji mienia, ale także odzwierciedleniem stanu rozwoju społeczno-gospodarczego miasta jest ponadto zwiększający się odsetek gruntów indywidualnych w małych miastach.

Pozostałe formy własności, a zatem grunty spółdzielni, kościołów, wspólnot gruntowych, powiatów i województw, nie mają istotnego znaczenia w sensie wielkości areału, które zajmują, choć są istotnie ważne dla prawidłowego funkcjonowania miasta. Powierzchnia tych gruntów zazwyczaj wykształciła się w wyniku wieloletnich, a nawet wielowiekowych działań (np. własność Kościoła), niektóre formy, jak np. wspólnoty gruntowe, są reliktem sięgającym jeszcze czasów likwidacji systemu feudalnego i są ostatnią formą zbiorowego władania ziemią. Udział tych gruntów, choć zróżnicowany regionalnie, pozostaje w ostatnim okresie relatywnie stabilny.

Przeprowadzona w pracy analiza struktury własności gruntów, a także kierunków ich użytkowania ma charakter informacyjno-empiryczny, nie pozwala jednak na jednoznaczne ukazanie zależności pomiędzy poszczególnymi formami własności oraz wpływu tego czynnika na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego miast. Aby jednak taką zależność zbadać dokonano typologii małych miast według struktury własności obecnych w ich granicach gruntów. Równocześnie próbowano powiązać ją z osiągniętym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Realizując ten sposób podejścia metodologicznego, przyjęto założenie, że na rozwój miast w dużym stopniu oddziałuje stan własnościowy gruntów znajdujących się w ich granicach, który determinuje kierunki pożądanego dla mieszkańców ich zagospodarowania i użytkowania. Chodzi w szczególności o możliwości wykorzystania gruntów pod budowę obiektów produkcyjno-usługowych, poszerzających potencjał gospodarczy miasta, a także pod różne inwestycje infrastrukturalne i komunalne. Własność ma przede wszystkim ogromne znaczenie dla kształtowania przestrzeni miast i struktury

funkcjonalno-przestrzennej. Sporządzając wspomnianą typologię zdawano sobie sprawę, że trudno będzie na jej podstawie o jednoznaczną odpowiedź na pytanie jaki stan własności gruntów uznać można za optymalny dla małego miasta w Polsce. Niemniej takie podejście metodyczne pozwala na wiele uogólnień potwierdzających znaczenie własności dla rozwoju społeczno-gospodarczego miast. Nie ulega bowiem wątpliwości, że aby w miastach rozwój mógł być oparty na długoterminowej strategii rozwoju, konieczna jest racjonalna gospodarka gruntami. Istotne jest ponadto, aby całość gruntów w miastach miała jasno określonego właściciela.

W opracowaniu wydzielono pięć typów małych miast ze względu na strukturę własności gruntów:

Typ A – miasta z dominacją własności indywidualnej.

Typ B – miasta z nieznaczną przewagą gruntów indywidualnych oraz wyrównanym udziałem gruntów państwowych i gminnych.

Typ C – miasta o zrównoważonym udziale gruntów państwowych i indywidualnych.

Typ D – miasta o zrównoważonej strukturze własności gruntów z przewagą gruntów gminnych oraz najwyższym udziałem gruntów spółek prawa handlowego.

Typ E – miasta o dominacji własności państwowej.

W rozmieszczeniu wydzielonych typów małych miast w Polsce widoczne są wyraźne prawidłowości związane z uwarunkowaniami historycznymi, w tym przynależność do zaborów, zmiany związane z II wojną światową i okresem powojennej nacjonalizacji. Na terenie dawnego zaboru rosyjskiego, a także austriackiego dominującą formą własności jest własność osób fizycznych (typ A). Zaś na Ziemiach Odzyskanych znaczący jest udział miast z przewagą gruntów gminnych (typ D). W tej grupie odmienną sytuację mają miasta sudeckie, gdzie dominuje państwowa własność gruntów.

Rozwój społeczno-gospodarczy odnosi się do wielu zróżnicowanych płaszczyzn i sfer życia miasta, a struktura własności ziemi, leżąc niejako u podłoża omawianych procesów, ma wpływ na wiele z nich bezpośrednio (użytkowanie miejskiej przestrzeni) oraz pośrednio (łatwość gospodarowania przestrzenią). Poziom rozwoju i struktury przestrzenne miast kształtowały się pod wpływem wielu związanych ze sobą czynników, nakładających się na siebie i działających na zasadzie sprzężeń zwrotnych. Są pochodną działania między innymi czynników historycznych, położenia geograficznego, w tym sąsiedztwa dużych miast i funkcji (Palczyński 1982). Wśród nich własność gruntów spełnia istotną rolę, gdyż nierzadko decyduje o skuteczności oddziaływania na rozwój miast innych czynników. Jednak ostatecznie o możliwościach tego rozwoju decyduje kapitał ludzki, w tym zdolność

samorządów miejskich do kierowania rozwojem opartego ma istniejących uwarunkowaniach. Zestawienie poszczególnych typów miast ze względu na strukturę własnościową gruntów z kategoriami rozwojowymi pokazuje, iż w każdej grupie znajdują się miasta o różnej strukturze własnościowej gruntów. Jak się okazuje, odziedziczona przez miasta struktura własnościowa ukierunkowuje rozwój miast małych na różne ścieżki rozwoju. Równocześnie widać, że zmiany struktury przestrzennej są w zdecydowanej większości odzwierciedleniem przemian gospodarczych i społecznych. Jak już wielokrotnie wspomniano, zmiany te są długookresowe, a procesy sukcesji zachodzą w tym przypadku bardzo powoli.

Ważnym aplikacyjnym osiągnięciem pracy jest ukazanie korzyści i barier wynikających z obecności miasta w określonym typie struktury własności gruntów, które przedstawiono dla każdego wyróżnionego typu. Pomocnymi dla miejskich władarzy mogą stać się ponadto sugerowane rekomendacje, również zaproponowane osobno dla miast wszystkich typów własności gruntów. We wszystkich jednak typach zwrócono uwagę na konieczność pełnego pokrycia miast planami zagospodarowania przestrzennego. W typie D miast o znacznym udziale gruntów gminnych, który w świetle badań okazał się typem najbardziej korzystnym z punktu widzenia rozwoju miasta małego zwrócono przykładowo uwagę na konieczność utrzymania wysokiego udziału tych gruntów oraz dbałość o ich dobre zagospodarowanie.

Wzajemne związki pomiędzy strukturą własności gruntów a poziomem rozwoju badanych jednostek w zróżnicowanych grupach czynników ukazały, że miasta charakteryzujące się najwyższym poziomem rozwoju demograficznego, położone najczęściej na obszarach metropolitalnych, wykazują wyraźną dominację typów własności A i B, a zatem typów związanych głównie z własnością indywidualną. Z pewnością jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest znaczący udział w tych miastach jednorodzinne budownictwa mieszkaniowego, będącego efektem suburbanizacji, a także wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców, którego przejawem jest duża liczba działających podmiotów gospodarczych. Podobny rozkład typów własnościowych odnotowano w najlepiej rozwiniętych miastach pod względem rynku pracy oraz infrastruktury społecznej, gdzie w I kategorii miast najlepiej rozwiniętych najwyższy jest udział własności typu A (51%), choć w ich składzie brak jest miast znajdujących się w strefach metropolitalnych, w których bardzo często zachodzi efekt wymywania funkcji. Odmienny jest natomiast rozkład typów własnościowych małych miast według kategorii rozwojowych w zestawieniu z infrastrukturą komunalną i techniczną. Miasta najlepiej rozwinięte w tym zakresie, położone głównie na obszarze Polski północnej i zachodniej, reprezentują typ własności E, a zatem ten związany z

dominacją własności państwowej. Podobną sytuację stwierdzono przy analizie typów własności gruntów w odniesieniu do skali działalności gospodarczej oraz poziomu rozwoju turystyki. W tej grupie, jeszcze wyraźniej, wśród badanych najlepiej rozwiniętych jednostek znalazły się małe miasta reprezentujące typ E własności. Wśród najsłabiej rozwiniętych małych miast w zakresie tych dwóch wspomnianych sfer wyraźnie przeważa typ własności A, z dominacją własności indywidualnej. Planowanie i budowa wszelkiego rodzaju urządzeń infrastruktury sieciowej są bowiem w tym typie własności z pewnością znacznie trudniejsze.

Omawiana praca wykazała ponadto, iż kolejnym ważnym etapem porządkowania spraw własnościowych i miejskiej przestrzeni powinien być proces scalania i wymiany gruntów należących do różnych właścicieli. Wyraźny wpływ typów własności na poziom rozwoju ujawnia się właśnie tam, gdzie przeprowadzono bądź trwają prace mające na celu przygotowanie większych, możliwych do zagospodarowania działek. W pracy wielokrotnie zwrócono uwagę na ogromne rozdrobnienie działek należących do gmin. Potwierdzają to również zamieszczone ryciny, będące wynikiem opracowań struktury własności gruntów w wybranych miastach zrealizowanych pod moim kierunkiem.

Prowadzone badania wykazały zatem, iż osiągnięcie sukcesu gospodarczego przez małe miasto możliwe jest w różnych uwarunkowaniach własności gruntów, jednak najwyższą pozycję wykazują miasta, które utrzymując średni udział gruntów indywidualnych, mają zmniejszający się udział gruntów Skarbu Państwa, a rosnący udział gruntów zarówno należących do gmin, jak i gruntów spółek prawa handlowego. Niewątpliwie najistotniejszymi czynnikami są jednak stabilność struktury własnościowej, jej przejrzystość oraz brak roszczeń do majątku i gruntów z jakiegokolwiek strony. Tylko takie warunki umożliwiają miastom racjonalną politykę gruntową oraz zapewniają dobre podłoże do właściwych planów zagospodarowania przestrzeni nawet w sytuacji, kiedy konieczne jest prowadzenie żmudnych negocjacji w celu komasowania wielu rozdrobnionych i rozrzuconych w przestrzeni miasta działek miejskich.

Przyszłość konkretnego małego miasta, poziom życia jego mieszkańców i miejsce w sieci osadniczej kraju będzie zależała od wyboru właściwej ścieżki rozwoju, opartej na identyfikacji czynników endo i egzogenicznych oraz ich umiejętnego wykorzystania.

Literatura cytowana w pkt.4 autoreferatu:

Churski P. (2008). *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM. (Seria *Geografia. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, 79).

- Édouard J.-C. (2012). La place de la petite ville dans la recherche géographique en France : de la simple monographie au territoire témoin. *Annales de Géographie*, 121(683), s. 25–42.
- Głębocki B. (2003). Zmiany stosunków własnościowych a możliwości rozwoju obszarów wiejskich w latach 1990–2002. W: B. Górz, C. Guzik (red.), *Współczesne przeobrażenia i przyszłość wsi polskiej*. Kraków: P.W. Stabil, s. 71–98.
- Głębocki B. (2005). Struktura agrarna – zmiany po 12 latach restrukturyzacji. W: B. Głębocki (red.), *Struktura przestrzenna rolnictwa Polski u progu XXI wieku : praca zbiorowa*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 45–99.
- Głębocki B. (2008a). Nieruchomości gruntowe własności kościelnej i związków wyznaniowych w Polsce. W: J.J. Parysek, T. Stryjakiewicz (red.), *Region społeczno-ekonomiczny i rozwój regionalny : praca zbiorowa*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 307–329. (*Prace Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*).
- Głębocki B. (2008b). Zmiany w strukturze własnościowej i użytkowania gruntów w Poznaniu i jego strefie podmiejskiej (1990–2007). W: T. Kaczmarek, A. Mazgajski (red.), *Powiat poznański : jakość przestrzeni i jakość życia : praca zbiorowa*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 177–192.
- Heffner K. (2009). Ożywianie małych miast w krajach Unii Europejskiej – przykłady programów wspierających rozwój. W: T. Komornicki, R. Kulikowski (red.), *Miejsce obszarów wiejskich w zagospodarowaniu przestrzennym*. Warszawa: PTG; Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, s. 71–88. (*Studia Obszarów Wiejskich*, 18).
- Jakóbczyk-Gryszkiewicz, J. (2009). *Tendencje przestrzenne w kształtowaniu cen ziemi w Polsce po 1990 roku*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Leeuwen E.S., van (2010). *Urban-Rural Interactions Towns as Focus Points in Rural Development*. Heidelberg; New York: Physica Verlag.
- Liszewski S. (2014). Badania geografów polskich nad organizacją przestrzeni miejskiej. W: M. Madurowicz (red.), *Kształtowanie współczesnej przestrzeni miejskiej*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 23–35.
- Mainet H. (2011). Les petites villes françaises en quête d'identité: ambiguïté du positionnement ou image tactiquement combinée? *MOTS, Les langages du politique*, 97, s. 75-89.
- Marszał T. (1998). Trends in the development of small towns in Poland. Experiences and prospects. *Regional Symbiosis. Institute for Regional Development Studies (Kanpur, India)*, 6, s. 61–72.
- Murzyn-Kupisz M. (2012). *Dziedzictwo kulturowe a rozwój lokalny*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego. (*Zeszyty Naukowe. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. Seria Specjalna, Monografie*, 221).
- Palczyński Z. (1982). Struktura użytkowania ziemi w małych miastach i ośrodkach miejskich Polski. *Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia Geograficzne*, 514(34), s. 49–85.
- Perkal J. (1953). O wskaźnikach antropologicznych. *Przegląd Antropologiczny*, 19, s. 209–221.
- Plut D., Vaishar A. (2007). Theoretical background to sustainability issues in small towns. W: B. Lampič (red.), *Sustainable development of small towns*. Ljubljana: Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, s. 15–18.
- Sekuła A. (2012). Rozwój małych miast w świetle wydatków inwestycyjnych – na przykładzie gmin miejskich województwa pomorskiego. W: K. Heffner, A. Halama (red.), *Ewolucja funkcji małych miast w Polsce*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, s. 163–175. (*Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 92).

- Sokołowski D. (1992). Zróżnicowanie małych miast Polski w aspekcie funkcjonalnym i infrastrukturalnym. *Czasopismo Geograficzne*, 63(3–4), s. 295–312.
- Strykiewicz T. (red.). (2014). *Kurczenie się miast w Europie Środkowo-Wschodniej : praca zbiorowa*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Szymańska D. (1992). Małe miasta województwa toruńskiego i wrocławskiego w ujęciu kontinuum miejsko-wiejskiego. *Czasopismo Geograficzne*, 63(1), s. 91–98.
- Szymańska D., Grzelak-Kostulska E. (2005). Problematyka małych miast w Polsce w świetle literatury. W: K. Heffner, T. Marszał (red.), *Problemy rozwoju małych miast w wymiarze lokalnym i regionalnym*. Warszawa: Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, s. 21–36. (*Biuletyn PAN. KPZK*, 220).
- Vaishar A. (red.). (2005). *Geografie malých mest*. Brno: Ústav geoniky Akademie věd České republiky

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Mój dotychczasowy dorobek naukowo-badawczy mieści się w zakresie geografii ekonomicznej i związany jest ściśle z geografiami osadnictwa, a szczególnie geografiami osadnictwa miejskiego i geografiami miast. Moim pierwszym opracowaniem naukowym była praca magisterska nt. „Ludność Holandii” napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Maryańskiego. W pracy tej szczególne miejsce miała analiza miast holenderskich, co skierowało późniejsze moje drogi naukowe w kierunku badań osadniczych.

Od samego niemal początku swojej kariery naukowej badam miasta małe, pozostające poza głównymi nurtami badawczymi geografii osadnictwa zarówno w Polsce jak i na świecie. Moje zainteresowanie problematyką małych miast wynika z ważnej roli jaką spełniają te ośrodki w sieci i systemie osadniczym kraju, co wykazano już w powyżej omówionym opracowaniu. Stanowią one ponad 76% ogółu miast w Polsce, a zamieszkuje je 21,5% ogółu ludności miejskiej (2016 r.). Małe miasta rozumiane jako ośrodki liczące poniżej 20 tys. mieszkańców stanowią bardzo niejednorodny zbiór jednostek zarówno pod względem wielkości (miasta od 1 tys. mieszkańców do niemal 20 tys.), zachowań demograficznych, funkcji (od ośrodków lokalnych po miasta powiatowe, jak i wyspecjalizowane ośrodki przemysłowe czy uzdrowiskowe), ale również reakcji na współczesne procesy gospodarcze.

Podejmowane przeze mnie badania w latach 2001-2017 koncentrują się zatem wokół kilku zagadnień związanych z małymi miastami. Wśród podejmowanej tematyki wymienić należy między innymi badania na temat:

- miejsca małych miast w sieci osadniczej oraz ich rolę w obszarach metropolitalnych (2002, 2005, 2009, 2011, 2012, 2016)
- współczesnych czynników aktywizacji (2000/2001)
- problematyki rozwoju małych miast powiatowych (2002, 2004, 2005)

- zmian demograficznych (2004, 2006, 2010, 2011, 2011, 2015)
- zmienności funkcjonalnej (2002, 2003, 2010, 2014)
- miast małych o funkcjach uzdrowiskowych (2005, 2006, 2011, 2012)
- miast zdegradowanych (2002)
- roli samorządu, współpracy międzynarodowej miast (2002, 2015)
- poziomu życia mieszkańców (2004; 2012, 2014)
- poziom rozwoju małych miast (2004, 2011)
- procesów przemian zachodzących w użytkowaniu przestrzeni (2007, 2008, 2011, 2011, 2014)
- struktury własności gruntów (2007, 2010, 2012, 2017)
- studia przypadku (2001, 2004, 2005, 2006, 2010)

wykaz wszystkich prac podany został w załączniku 3 do wniosku.

Pierwszy ważny kierunek badań to miejsce małych miast w sieci osadniczej w skali zarówno wybranych województw (małopolskiego, podkarpackiego) jak i całego kraju. Podejmowane w pierwszym okresie badania wiązały się głównie z rozwojem małych miast ówczesnego województwa krakowskiego. Ten kierunek badań znalazł kontynuację w postaci wielu opracowań poświęconych rozwojowi małych miast w Małopolsce i został podsumowany w opracowaniu monograficznym „Małe miasta województwa małopolskiego w okresie transformacji systemowej” z 2004. Ważnym celem opracowania było ukazanie ówczesnych czynników aktywizacji małych miast.

Podejmowane badania w skali kraju dotyczyły również tych z pośród małych miast, które w 1999 roku uzyskały status miasta powiatowego, choć należy stwierdzić, iż na wyciąganie wniosków odnośnie roli funkcji powiatowej w rozwoju małych miast było jeszcze zbyt wcześnie. Uzupełniającym kierunkiem moich badań są zmiany demograficzne zachodzące w małych miastach zarówno w województwie małopolskim, jak i we wszystkich miastach małych w Polsce, zarówno w długim okresie (1950-2002) jak i latach późniejszych. W jednym z ostatnich takich opracowań (2015) dokonano typologii małych miast w kraju pod względem przyrostu naturalnego w latach 2002-2012.

Istotnym kierunkiem podejmowanych badań jest również zmienność funkcjonalna małych miast. Moje zainteresowanie koncentrowało się między innymi na zmieniającej się sytuacji miast uzdrowiskowych np. Szczawnicy, Krynicy Zdroju czy Iwonicza Zdrój,

miastach przemysłowych np. Libiąż, Świątniki Górne czy też ośrodkach wielofunkcyjnych jak Krzeszowice i Limanowa.

Wszelkie przemiany obserwowane w miastach powinny służyć przede wszystkim poprawie jakości życia ich mieszkańców. W oparciu o przeprowadzane badania ankietowe próbowałam szukać odpowiedzi na pytania związane z poziomem życia mieszkańców małych miast o różnym charakterze i różnym geograficznym położeniu. Badania atrakcyjności i poziomu życia dzięki podjętej współpracy z francuskim ośrodkiem naukowym w Clermont-Ferrand mogły odbywać się również na płaszczyźnie międzynarodowej i mają charakter porównawczy miast polskich i francuskich. Dotyczy to również porównawczego badania małych miast należących do sieci miast „Cittaslow”.

W swoich opracowaniach zwracam ponadto uwagę na relikty małomiasteczkowego osadnictwa na przykładach miast zdegradowanych, które w sieci osadniczej kraju odgrywają ważną rolę, pełniąc z reguły funkcje ośrodków lokalnych.

Nowym kierunkiem badawczym stały się dla mnie procesy przemian zachodzących w własności i użytkowaniu przestrzeni małych miast w Polsce, zarówno na przykładzie konkretnych małych miast jaki i całego zbioru ogólnopolskiego. W pracy „Place and role of the centre in the spatial structure of a small town in Poland” dokonałam typologii układów przestrzennych na przykładzie małych miast województwa małopolskiego.

Oдноśnie problematyki własności gruntów miejskich w małych miastach rodzajem pilotażowego opracowaniem stała się zreferowana na XX Konwersatorium Wiedzy o Mieście w 2007 roku publikacja na temat: „Struktura własnościowa ziemi w małych miastach (na przykładzie miast województwa małopolskiego). Kolejne moje badania w tym zakresie ukazywały ważną rolę struktury własności i jej przemian w procesach rozwoju miast małych i potrzebę dalszych prac w tym zakresie. Problematyka własności nie znalazła bowiem jak dotąd szerszego odzwierciedlenia w badaniach geograficznych.

Podjęmowane zatem prace z jednej strony dobrze wpisują się w główne nurty badań małych miast w Polsce i za granicą, ale z drugiej wypełniają też luki i braki w literaturze przedmiotu, szczególnie w odniesieniu do problematyki własności gruntów, ale także w odniesieniu do syntetycznych ujęć całego zbioru ośrodków małych w kraju.

Mój dorobek obejmuje 97 zróżnicowanych pozycji. Dotychczas opublikowałam dwie monografie naukowe, 55 artykułów, zarówno w liczących się polskich i zagranicznych czasopismach jak i w wydawnictwach monograficznych krajowych oraz zagranicznych. Jedenaście takich prac ukazało się za granicą.

Znacząca część mojego dotychczasowego dorobku naukowego związana jest z realizowaniem zarówno indywidualnych jak i zespołowych projektów badawczych. W latach 2001-2017 prowadziłam pięć własnych projektów badawczych oraz uczestniczyłam w siedmiu projektach badawczych zespołowych, realizowanych w raz z zespołem pracowników Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Rajmana oraz prof. dr. hab. Zbigniewa Długosza i prof. dr. hab. Sławomira Kurka.

Za bardzo ważne osiągnięcie w mojej karierze naukowej uważam podjęcie w 2005 roku współpracy z Institute of Geonics, The Academy of Science of the Czech Republic oraz w 2007 roku stałej współpracy międzynarodowej z zespołem badającym małe miasta z Blaise Pascal University (obecnie Université Clermont Auvergne) w Clermont-Ferrand. W ramach ministerialnej (MNiSW) współpracy bilateralnej polsko-francuskiej w latach 2011-2012 realizowany był grant badawczy „Quality of Life and Attractiveness in Small Towns (Poland and France)”, którego byłam kierownikiem i koordynatorem po stronie polskiej (wykonawcą w projekcie był również dr K. Wiedermann). Efektem wspólnych, międzynarodowych badań małych miast była również konferencja naukowa „The attractiveness of small and medium towns: criteria, issues and strategies”, której przewodniczyłam oraz współredakcja publikacji wydanej w 2014 roku w Clermont-Ferrand „Small and medium towns’attractiveness at the beginning of the 21st century”.

Czynne uczestnictwo w licznych krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych pozwoliło mi na pogłębienie wiedzy w zakresie rozwoju małych ośrodków w kraju i na świecie. Łącznie wygłosiłam 54 referaty, w 67% samodzielne, z czego 20 na konferencjach międzynarodowych, w tym 11 zagranicznych (w Czechach, Francji, Turcji, Niemczech, Japonii i Meksyku). Szczegółowy wykaz konferencji znajduje się w załączniku nr 3 do wniosku.

Ważnym wydarzeniem w mojej pracy zawodowej było zainicjowanie, przygotowanie i poprowadzenie dwóch sesji poświęconych problematyce rozwoju małych miast w ramach międzynarodowej konferencji Unii Geograficznej „Changes Challenges Responsibility” w Krakowie w 2014 roku. Pokłosem tej sesji był specjalny numer czasopisma *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Geographica* zatytułowany „Small towns’ development problems” pod moją redakcją.

Recenzowałam także artykuły w czasopismach polskich (*Przegląd Geograficzny*, *Acta Universitatis Lodzianis Folia Geographica Socio-oconomica*, *European Spatial Research and Policy*, *Urban Development Issues*, a także zagranicznych (*European Countryside*), w

tym figurujących na liście A MNiSW (Tijdschrift voor economische en sociale geografie oraz European Planning Studies).

W 2017 roku otrzymałam stypendium naukowe typu „Invited foreign researcher” na uniwersytecie Clermont Auveragne.

Za dotychczasową pracę otrzymałam w 2002 roku nagrodę zbiorową Ministra Edukacji i Sportu za książkę „Encyklopedia Geografia Turystyczna Świata”, w 2005 roku indywidualną nagrodę Rektora Uniwersytetu Pedagogicznego za: „oryginalne i twórcze badania nad mechanizmami przekształceń funkcjonalnych i czynnikami aktywizacji gospodarczej małych miast województwa małopolskiego, w zmienionych po 1988 warunkach ustroju politycznego i gospodarczego. Badania te zostały podsumowane wydaną książką pt. „Małe miasta województwa małopolskiego w okresie transformacji systemowej” oraz kilkoma artykułami naukowymi” W 2012 roku otrzymałam medal Komisji Edukacji Narodowej.

Warszawa, 31 stycznia 2018r.

Agnieszka Kwiatkiewicz-Soltyś